

Växtbaserat Sveriges inspel på Förslag på mål, delmål och insatsområden för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion (Dnr 2023/03395)

Växtbaserat Sverige är en branschorganisation för företag i livsmedelskedjan som verkar för en omställning till en ökad produktion och konsumtion av växtbaserad mat och dryck. Bland våra medlemmar finns stora internationella företag så väl som små start-up-företag.

Växtbaserat Sverige välkomnar möjligheten att kommentera på regeringsuppdraget att föreslå nationella mål med indikatorer för arbetet med en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion samt relevanta insatsområden (Dnr 2023/03395).

Under processens gång har möjligheterna till dialog och samverkan mellan myndigheterna och livsmedelsindustrin om mål, delmål och insatsområden varit mycket begränsad. Växtbaserat Sverige hade önskat få möjlighet till dialog med Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten för att på ett tidigare stadium i arbetet kunna bidra med insikter och kunskap till ett mer utvecklat myndighetsuppdrag.

Vårt nuvarande matsystem har stor påverkan på miljön, och våra kostvanor är också kopplade till risk för övervikt och fetma, vilket i sin tur ökar risken för sjukdomar som diabetes typ 2, hjärt- och kärlsjukdom, stroke, och olika cancerformer. Det är vetenskapligt belagt att befolkningen behöver öka intaget av grönsaker, frukt, fullkorn och baljväxter, och minska andelen rött kött, processat kött, salt, tillsatt socker och produkter med hög andel mättat fett.¹

Växtbaserat Sverige är positiva till myndigheternas uppdrag att adressera viktiga förändringar för att nå en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion på befolkningsnivå. Det är positivt att delmålen beaktar den senaste forskningen kring hållbara och hälsosamma matvanor, däribland de nya nordiska näringsrekommendationerna. Men vi saknar rikstäckande kostundersökningar som krävs för att få en korrekt bild av utgångsläget och kunskap om de målgrupper som nämns i delmålen. Det kan till exempel handla om intaget av fullkorn, fisk, salt mm hos den svenska befolkningen. Enligt SLV planeras en rikstäckande undersökning, men som kommer att vara klar först 2032. Avsaknaden av kostundersökningar förhindrar mätning av måluppfyllelse och kunskap om mot vilken målgrupp åtgärder skall riktas.

Övergripande kommentarer:

- Vi är positiva till att fastställa mål och delmål för området då vi anser att det finns behov av nationella mål för en hållbar livsmedelskonsumtion som tar hänsyn till såväl hälsa, miljö som klimat.

¹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/15e5d260-1564-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

- Utgångsläget (baseline) behöver definieras och det behöver framgå i målen.
- Sätt tydliga mål, i siffror, för minskade utsläpp av växthusgaser från livsmedelskonsumtion. De siffersatta målen bör stödjas av verktyg så att konsumenterna kan göra informerade val.
- Flera begrepp saknar definition (till exempel "matmiljöer", "energitäta och näringsfattiga livsmedel", "marknadsexponering") vilket behövs för att kunna följa upp målen.
- Insatsområdena beaktar inte det offentliga eller näringslivets frivilliga förändringsarbete inom miljö och hälsa.
- Det bör införas ett delmål om att öka andelen serverade växtbaserade måltider i offentlig sektor.

Kommentarer på föreslagna delmål:

Vad gäller delmål A, att minska intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel, saknas det indikatorer för denna livsmedelskategori. Även om livsmedel är centralt i kommunikationen till konsument, såsom "energitäta och näringsfattiga livsmedel", är det förenat med svårigheter att omsätta detta till konkreta kostråd. Här ser vi att det krävs mer arbete för att förtydliga vilka indikationer som bör omfattas.

Delmålet om minskad köttkonsumtion och delmålet om ökad konsumtion av baljväxter, grönsaker, rotfrukter, frukt och bär, skulle kunna sägas samverka med varandra på så sätt att de tillsammans pekar mot ett skifte från animaliska till vegetabiliska proteiner. Det bör därför också övervägas att införa ett delmål om att öka andelen växtbaserade livsmedel i kosten, inklusive växtbaserade alternativ till traditionella animalieprodukter. På så sätt kan användningen av såväl växtbaserat protein som växtbaserade alternativ till mejeri samt vegetabiliska oljor och fetter öka. Vi ser en fara i att vissa livsmedel, såsom exempelvis rapsolja, hamnar i skymundan och kanske till och med hamnar i gruppen "energitäta och näringsfattiga livsmedel".

Utöver detta anser Växtbaserat Sverige att gruppen växtbaserade alternativ till mjölk och mejeri behöver synliggöras i arbetet med en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Antingen i ett övergripande delmål eller i ett särskilt mål för den offentliga sektorn. Mjölk/mejeriprodukter utgör en central del i dagens kost. Det är en källa till många viktiga vitaminer och mineraler. Samtidigt har mjölk- och mejeriprodukter relativt stor miljöpåverkan, vilket också betonas i de nya Nordiska näringsrekommendationerna², som lanserades i juni och som för första gången utöver hälsa även tar hänsyn till hur det vi äter påverkar miljö och klimat. Med tanke på att det finns en mängd växtbaserade alternativ till mjölk och mejeriprodukter som också har likvärdigt näringsinnehåll med traditionella mejeriprodukter, men som har mindre miljö- och klimatpåverkan så skulle en ökad konsumtion av växtbaserade alternativ till mjölk och mejeri främja såväl folkhälsan som miljö- och klimat.

Kommentar på insatsområden:

² <https://pub.norden.org/nord2023-003/nord2023-003.pdf>

- **Offentlig sektor – utbud och verksamheter:** Det är positivt att offentlig sektor pekas ut som ett viktigt insatsområde. Vi anser dock att skolans roll skulle kunna framhävas ännu mer. Både utifrån uppdragets särskilda fokus på barn och ungdomar och socioekonomiska skillnader i hälsa. Utifrån miljöperspektivet föreslår vi också att det sätts konkreta och mätbara mål för minskning av utsläpp av växthusgaser från de offentliga måltiderna. För att lyckas minska matutsläppen inom den offentliga sektorn behöver breda utbildningsinsatser för att öka det offentliga kökets kunskap om hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion säkerställas. Ett sätt att möjliggöra det är att utvidga EU:s skolmjölksstöd till att omfatta också växtbaserade alternativ till mjölk så att fler i skolan får möjlighet att konsumera dessa produkter, såväl barn som personal.

Parallellt med detta uppdrag pågår ett kompletterande uppdrag hos SLV och Folkhälsomyndigheten om barn och ungas livsmedelskonsumtion, Livsmedelsstrategin uppdateras och nya svenska kostråd ska tas fram. Växtbaserat Sverige anser att det är viktigt att dessa olika uppdrag koordineras.

Detta är Växtbaserat Sverige:

alpro

LIVEKINDLY

THE ORIGINAL
OAT
LY!

Orkla
Foods Sverige

Planti

PRO
TEIN
ISH

STOCKFELD
DREAMERY